

1986./1.– **Adamis Anna**

Mire e sorok megjelennek, lassan egy éve, hogy először beszélgettünk Adamis Annával erről az interjúról. Április végén ültünk le a magnó mellé a város fölé, erdőszélre épült lakásban. Azután a kézirat többszöri egyeztetése következett, majd eleget tett szerződéses kötelezettségének, Amerikában dolgozott ottani kiadójának. Időközben megjelent a róla is szóló LGT-könyv.

Beszélgetésünk kiegészítéseként többek között az alábbiakat írta:

„Tapasztalataim a lehetőségekről, az úgynevezett magyar könnyűzene, a kortárs populáris- és rockzene építményével és belső működési rendszerével kapcsolatban rosszak, kiábrándítóak és elszomorítóak. Hogy vissza lehet-e fordítani valaha is a mai irányt, és felemelni arra a szintre, ahol tíz-tizenöt évvel ezelőtt volt — igencsak kérdéses. Ha drasztikus változás nem következik be a struktúrában és a működési, megnyilatkozási lehetőségekben, akkor elérték a céljukat azok, akik ezt a zenét nem szerették, nem támogatták, megakadályozták vagy gyűlölték. Persze ennél még nagyobb baj az, hogy maga a zene süllyed le kiábrándítóan alacsony színvonalra. Szívszorító.”

Azóta felépülőben van súlyos betegségéből. További javulást és teljes gyógyulást kívánunk!

– Mindig ilyen jó sajtód volt?

– Ha írtak, általában jót írtak rólam. Erre nem lehet panaszom. A korábbi években inkább visszahúzódtam, csak az írással törődtem és a zenekarral kapcsolatos rengeteg egyéb teendő kötött le. Ez az Omegánál még kevesebb, az LGT-nél azonban már úgy napi tíz-tizenhat órás szolgálat volt. Akkor adtam interjút, ha kifejezetten személyes dolgokra voltak kíváncsiak. Hagytam a fiúkat, álljanak ők a reflektorfényben. Én ilyesfajta népszerűséget nem kívántam. Visszagondolva, egészen döbbenetes, hogy mennyire nem. Olyannyira, hogy az első „címlapkép” rólam jóval a „Képzelt riport...” után jelent meg. Ezt a helyzetet azonban egészen természetesnek tartottam.

– Úgy érzem, ezt ma már másként látod ...

– Nézd, 1976 óta ha egy újságíró megkeres azzal, hogy beszélni szeretne velem, ritkán zárkózom el.

– Azelőtt elzárkóztál?

– Igen. Csak akkor álltam kötélnek, amikor kifejezetten rám voltak kíváncsiak. Másrészt: a kortárs populáris zenével, a rockzenével foglalkozó színvonalas újságírásról csak hetvenhat óta beszélhetünk. Azelőtt egy-egy beszélgetés jobbára nem ment túl a hol voltál, hova mész, meddig ér a szoknyád és hasonlók témakörén, jóformán senki sem kérdezte meg, ezt miért írtad, miért gondoltál éppen erre, miért pont ezt tartottad fontosnak. Lényegi megközelítést egy-két kivétellel nem tapasztaltam akkoriban. Megírták, milyen jó volt a koncert, vagy azt, hogy nem volt jó, de az ún. elemző kritika egyáltalán nem jellemezte azokat az időket. Ezt borzasztóan hiányoltam. Vártam, vártam, hogy kialakuljon egy kör a rockzene körül: zenészek, újságírók és mások, akik természetszerűleg tartoznak ehhez a jelenséghez.

– Miért tartod olyan fontosnak ezt a kört?

– A rockzene felhígulása, rétegződése miatt jobban oda kellene figyelni az értékekre és azokra az emberekre, akik ezeket az értékeket létrehozzák. Személyes inspirációra is szükség lenne. Évek teltek el anélkül például, hogy az autentikusnak gondolt személyek közül bárkivel is érdemben tudtam volna beszélni a munkámról.

– Nem voltak elég figyelemmel a munkád iránt?

– Nem az én munkám iránt... Számomra az a szemlélet hiányzik, amely az

értelmes dolgokat megkülönböztetett figyelemmel kísérné. Valahogy úgy kellene „irányítani”, hogy az alkotók ne legyenek annyira magukra hagyva. Amúgy is iszonyatosan túlterheltek. Én is boldogan meg osztottam volna a gondolataimat valakivel, például egy jó menedzserrel vagy szerkesztővel.

– Mikor kezdte Ruttkai Éva és Darvas Iván lemezével foglalkozni?

– Hetvenhatban. A lemezek gondolatától azok megjelenéséig jó öt-hat évre volt szükség.

Ezután csaknem másfél évet igényelt még a szövegkönyvek kihozatala. Ezek a lemezek szinte a huszonnegyedik órában születtek meg. Nyitottak voltunk egymásra. Hiányérzeteink találkoztak. Az időben sem előbb, sem később nem készülhettek volna el így. Olyan találkozásnak érezzük ezeket, amelyek alighanem egyszeriek és nem nagyon ismételhetők meg. Megírásuk és megszervezésük mindenben túl lelkiismereti kérdéssé vált számomra.

– A Hanglemezgyár miért nem adta ki a szövegeket mellékletként?

– A jelenlegi gyakorlat folytán. Számomra követhetetlen, miért és hogyan alakulhatott ki ez a gyakorlat — és miért nem változik. A hatvanas évek óta tanúi lehettünk a tartalmában igényes szöveges zene megszületésének. Ennek a zenének szuverén része a szöveg. Éppúgy lényegi része, mint a zene vagy az előadás, bizonyos esetekben pedig alapvetően meghatározó.

A szövegkönyvekből egyértelműen lemérhető, hogy az anyag milyen igény szintet céloz meg.

Megállapítható, hogy milyen értékeket hozott létre és milyen módon. Ilyen mércére szükség van. Ezek a szövegkiadványok egyben azt is jelzik, hogy a magyar nyelvű szöveges zene milyen szellemi nívón alkot. Minden, magát komolyan venni és mások által komolyan vetetni kívánó műfaj kötelessége, hogy a maga teljességében mutassa meg önmagát. Lépjen ki a szöveg önállóan az emberek elé! Szentelhessünk megkülönböztetett figyelmet a tartalomnak.

– A zeneszerzők is kérhetnék, akkor legyen ott a kotta is?

– Másképp hat az emberre – emocionálisán és értelmileg – a leírt szöveg és másképpen a kotta, a leírt zene. Olvasni mindenki tud, de kottát olvasni csak nagyon kevesen. A szöveg zenehallgatás közben olvasható, és ettől a kettős élménytől nem szabad megfosztani a hallgatót. A lemeztől függetlenül is el lehet mélyedni benne: a lényeg két oldalról való megközelítését teszi lehetővé. Az élményt teszi intenzívvé. A kottakiadás az előbbiektől eltérő kategória: a mű megszólaltatását, reprodukálását, bárki által való előadását szolgálja. Az ilyen megjelentetés a Zeneműkiadó Vállalattal kötött külön szerződések alapján, az adott lemeztől elválasztva, kottafüzet formájában történik. A Zeneműkiadó Vállalat ennek fejében úgynevezett kiadói jogokat szerez meg, a dal kizárólagos terjesztési jogait a szerződésben megjelölt időre és területre. Javasolhatnánk e tekintetben legalább az opciós szerződések bevezetését, amelyek lényege az, hogy meghatározott időre foglalja le a dal külföldi terjesztésének a jogait a vállalat, ha azonban a megjelölt időn belül nem sikerül a terjesztés, a jogok visszaszállnak a szerzőkre. Ennek, a világon mindenütt – és természetesen nemcsak a zeneműkiadásban – létező szerződési formának az előnye kettős: a szerző nem érzi kiszolgáltatva magát, hiszen ha a vállalat bizonyos ésszerű időn belül nem „adta el” a művet, ha tud, maga próbálkozhat a külföldi terjesztéssel; a vállalat pedig szintén felszabadul a mű terjesztési vagy kiejánlási kötelezettsége alól. Ami itt, ebben a beszélgetésben elhangzik, sem kritika, sem vitakezdeményezés nem kíván lenni, pusztán a tények elemzése. A megoldást pedig elsősorban a lemez kiadástól várom, nem a zeneműkiadástól. Hiszen más lemezeknél ez már megoldott – a zeneműkiadás bevonása nélkül is.

– Mi volna a módja a jelenlegi gyakorlat megváltoztatásának?

– Úgy gondolom, hogy e terület szakembereinek bevonása szaklektori véleményük formájában. A szerzői kiadás engedélyezéséhez is két lektor véleménye szükséges. Az írószövetség

titkársága és költői szakosztálya nevében azok a költők és szakemberek, akik magánemberként vagy hivatalból figyelemmel kísérik munkánkat, felajánlották, hogy a szükséges lektori véleményeket szívesen megadják.

– Kaptál olyan levelet, amiben kérik, hogy küldd el egy-egy dal szövegét?

– Immár tizenhét éve rengeteg ilyen levelet kapok, és gépelt másolati példányokat küldök.

– Hogyan szervezted meg a kiadást?

– Nagyon hosszú ideig tartott, hat nyomdát kerestem meg, amíg olyan partnereket találtam, akik anyagilag és emberileg is jónak bizonyultak. Szinte egy új szakmát kellett kitanulnom. Ez a két lemez nem szokványos a magyar lemezkiadás történetében, de megérte a fáradságot.

– Hogyan „tanultad meg” Ruttkait és Darvast? Ahhoz, hogy írj nekik, róluk, ismerni kellett őket, majdhogynem mint egy életrajzírónak.

– Rendkívül egyszerűen. Empátia és szimpátia kellett hozzá. Gondolkodni kezdtem bennük. Ruttkai Évában a rendkívüli vitalitás és túlélő erő, a tisztesség és valami örök asszonyi vonzott. Darvas Iván jellege volt alapvetően vonzó, és természetesen az érzékenysége, az a bizonyos férfilíra, az intellektualitása, a gondolkodásmódja, a megnyilatkozásai. Megkerestem azokat a lehetséges gondolati és érzelmi érintkezési pontokat, majd azokat a „témákat”, amelyek közősek lehetnek bennük és bennem. Amelyek kibontását elfogadnám tőlük, és ők elfogadnák tőlem. Párhuzamosok önmagammal, ez volt a dosszié címe, amelybe éveken át gyűlt az anyag. Úgy érzem, a trouvaille a Ruttkai-lemezen a Déj vu Csehov, ami a mai valóság, az én érdeklődésem és annak az ötvözete lett, hogy ő rendkívüli Csehov-színész. A lemez alcíme: Interjú — tükrök között. Valamiféle belső tükrözés. Darvas Ivánnál a lényeg: hogyan gondolkodunk különböző dolgokról. Hogyan tükröződik bennünk a világ. Az írói indíték alapján tehát két különböző, de rájuk jellemző lemez született. Ezeknek az albumoknak éppen az az egyik titka, amit meg szövegeztünk, vagyis a tartalom, a szöveg. A „Képzelt riport...”-nál még nem bántott annyira, csak rendkívül megdöbbenett, hogy nem közölték a szövegeket – most azonban ezek lényegiek, összetettebbek, s az ember belső villódzásainak, fantáziájának párlatai is. Ezért lenne fontos, hogy kézben lehessenek a szövegek. A lemez hallgatása közben sok mindent elfedhet maga a zene, az előadásmód, a hangszerelés is; a hallgató lelkiállapota, szubjektivitása úgyszintén. Felüdülésnek számít egy szövegkönyvet, a betűket nézni. Mint ahogy felüdülés számomra Stevie Wonder, Elton John, John Lennon vagy Dylan, a Genesis vagy mások szövegét olvasni, avagy a Pink Floyd-tól a The Wall-t.

– Más alkotók is törekszenek arra, hogy megjelentessék a szövegeket. Hobónak már volt két sikeres kísérlete, és Bródy is megjelentette a szövegeit.

– Szintén egyéni kezdeményezéssel, sajnos. Nem szabadna ezt a pluszterhet az alkotókra rakni. Rangot adni a dalnak és e rangnak dalt – több komoly pályatárs szándéka ez. Ami azonban már igazán vérre megy: egy ilyen ügy megszervezése olyan kreatív energiákat von el, amikből azt tehetné az ember, ami a dolga és amire hivatott. Megint csak egy újabb ügy, amit az én „berepülő pilóta” generációmnak kell megoldania.

– Röögös út, amit választottál. Amikor írni kezdted, megfogalmazódott-e benned, hogy szépirodalmat csinálsz, vagy popdalokat, szövegeket írsz?

– Nem.

– Úgy is kezdhettél volna, hogy verseket írsz és publikálsz.

– Tizenöt éves korom óta írok, és ez teljesen természetes módon kezdődött el. Abban leltem az örömet, hogyan is tudok leírni, jellemezni valamit, mit fogok meg a világból. Akkortájt ez a zene elemi erővel tört fel a nemzedékemből és újfajta kifejezőmódot jelentett. Az igazság, a valóság fájdalmas. A magyar különösen. Az ember elhitheti magával, hogy néhány szakaszban,

zenekísérettel talán kevésbé az.

- Visszatérve a lemezkiadáshoz: mi történik azután, hogy elkészült egy dossziéra való vers?
- Én mindig előre engedélyeztetem az összes dalt. Azért is nevezem őket hétpecsétetes daloknak. A nagyközönség erről bizonyára nem sokat tud, hét példányban kell beadni, név nélkül, elolvassák, és ha engedélyezik, akkor lepecsételik.
- De hát már annyiszor elmondták, hogy a Sanzonbizottság nem engedélyező, csupán ajánló fórum.
- Eddig „a Bizottság a mű nyilvánosságra hozatalát engedélyezi”, a nemrég beadott daloknál az „ajánlja” kitétel szerepelt a pecsétek mellett.
- A Hanglemezgyár és a Rádió gyakran hivatkozik rá, hogy olyan számokat is kiadnak, illetve játszanak, amiket a Sanzonbizottság nem ajánlott.
- A Hanglemezgyárnak valóban saját kiadói jogköre van, tehát minden fenntartás nélkül kiadhat bármit, amit kíván.
- Úgy tűnik, mintha az utóbbi időben „kivonultál” volna a rockzenéből...
- A rockzenéből nem – az nem azonos egy-egy egzisztáló zenekar tevékenységével. A rock a zűrzavaros, bonyolult és veszedelmes XX. század egyik csodája. Sajnos, többen élnek vele vissza, mint érte. Rengetegen adják el magukat és portékáikat e szó bűvkörében. Kereskedők, cégek, aktív zenészek egyaránt. Néhány éve még a „beat” vagy a „pop” szó vonzásában történt ugyanez. A rock végül is elemi erő számomra.
- Úgy tudom, hogy van egy érvényes szerződésed Amerikában.
- Igen. De lemondtam egy egyéves folyamatos munkát, amikor is mindent biztosítottak az ott-tartózkodásra, munkavállalási engedélyt, lakást, a fiam iskoláztatását. Ehelyett csupán megszakításokkal néhány hónapot tölthettem kint. Ha akkor elmentem volna, a szóban forgó egyik lemezt nem fejezhettük volna be, a másikat nem kezdhettük volna el: és ha valahogy mégis sikerült volna összeegyeztetni az időket, nem lettem volna itthon a lemezek megjelenésénél, nem is említve a szövegkönyveket. Márpedig manapság a kész munkák második nehéz része a lemezek útnak indítása, a promóció megszervezése. Bánom így is, hogy a Darvas-lemezborító összeállítására idején nem voltam itthon két hónapig: bár a terveknél a nevem áll, végül is nem az én elképzelésem valósult meg, sajnos.
- 1980-ban kötötted ezt a szerződést?
- Egy kaliforniai zenei céggel. Ennek a hétéves írói szerződésnek az értelmében annyi időt kellett volna ott töltenem, amennyit tudok. A munkáimat, képességeimet ismerik. A helyzetem sajátosságait néha nem is tudják felfogni. Így hát én úgy fogtam fel akkoriban: elég öreg már az a kontinens, majdcsak megvár engem.
- És megvárta? — kérdezem 1986 januárjában.
- Igen. Csak sokkal nehezebb körülmények között utaztam. Los Angelesben a CBS lemeztársaság alelnökével, Denny Diantéval beszéltek át nemrég a közös munkáinkat. Vele már évekre visszamenő a kapcsolat. Most tizenegy dalt foglalt le a CBS saját művészei számára.
- Kik a zeneszerzők?
- Amerikaiak, akiket a kiadó és a lemeztársaság jónak gondolt, és természetesen Kemény Gábor és Kocsák Tibor. Nyáron megírtam a „Képzelt riport...” songjainak angol változatát. A musical New York állam fővárosában, Albany-ban lévő progresszív színházban, a „The Egg”-ben kezdi meg tengerentúli életét.
- Mi a véleményed az LGT-könyvről, az És ilyen a bokszról?
- Sem régen, sem ma, sem holnap nem vettem és veszek részt „bokszt”-ban. A könyvtől

Hátpecsétetes vallomások (Polifon)

Írta: Adminisztrátor

2010. december 19. vasárnap - Módosítás: 2010. december 19. vasárnap

elhatárolom magam. **Zétényi Zoltán**